

ÖREGEMBER DÉLELŐTTJE

Írta Budai Balogh Sándor

Jó meleg ez a délelőtti nap. A vastag kabátom keresztül is érzem csontjaimban. Jól tettem, hogy kihoztam a társalgóból az ülőpárnát. Az ember alulról fázik meg leghamarabb. Csalóka azért ez az októbervégi napsütés. Skubics úr keménykalapja alól megint ide les. Írigy ember. Sajnálja tőlem Jolánkát: hogy ide ül mellém, a délelőtti diskurzusokat. Skubics úr különnc. Pedig itt nem megy sokra ilyesmivel az ember. Az, hogy válogat az ételben, hagyjám, de a délutáni tamburázás sokunkat idegesít. Meg hogy órákig spanyolul ragoz, ráadásul elég hangosan. Ez kellemetlen. Mit akar azzal a spanyol nyelvtanulással? Mire készül? Hiszen már Skubics úr is túl van a nyolcvanon. Franco helyére pályázik? Skubics úr gyagya. Itt elég sok gyagya van. Meg hisztérikák. Féltekenyek, kellemetlenkedők, irigyek, pletykások: öregek.

Sokszor kedvem lenne könyvet írni róluk. Újságíró voltam, meg tudnám szerkeszteni. Fantasztikus az öregkori rigolya. Az ember azt hinné, itt békés öregség honol: könyvtár, halk olvasás, kedves bólogatás és rádió, tévé. Merengés a múltba és öröm a rendezett jelenben. Á, á! De kevesen vagyunk, akik így látjuk a múltó napokat és örülni tudunk!

Jolánka ilyen. Kár, hogy sokat betegeskedik mostanában. Meg szédül. Reggeli után felment a szobájába. Nem jól van. Azt mondta, majd később lejön. Itt a széke. Mindig mellém ül. Jól megértjük egymást. Kedves öreg hölgy. Nagyon sápadt, fonnyadt arcú szegény, de hát ez már mindegy. Nekem már régen mindegy. Neki nem. Kevés már a vére. Egyszer szépen elalszik. Minden héten elalszanak páran. Aki beteg, azt elviszik innen. Itt nem tartanak beteget.

Jolánka szelleme ragyogó. Mennyit mosolygunk a kis irigyeken. A szegény modortalanokon, a szerencsétlen rosszindulatúiakon. De legtöbbször a múltban sétálunk, karonfogva, összecsimpaszkodva.

Neki lánya van, nekem fiam. Mindkettő már hatvan körül. Ő szerencsésebb. Minden hónapban bejön a lánya. Csak azért nem gyakrabban, mert valahol a Dunántúlon él. Már az is nagyanya.

Az én fiam kivándorolt. Még a negyvenes évek elején. Vagyis inkább: nem jött vissza. Délamerikában él. Szép kis családja van. Mérnök. Három unokám arcképe fönt van az éjjeliszekrényemen. Két fiú — egy lány. De milyen huncut nevetésűek. Déligyümölcsök. A menyemet nem ismerem. Nem tud magyarul. A gyerekek is alig. Milyen nevetségesen írják a levelekben: kezit sokolom nappapi. A fiam tanítgatja őket magyarrá. Ő is már nagyon furcsán fogalmaz. Sokszor nem értem. Azután megszámozom a szavak felett: valahogy összerakom. De rendes gyerekek. Majdnem minden hónapban ír. Túrhetően keres. Éldegélnek. A gyerekek már főiskolások. Magyarországot a térképről ismerik. Mindig kérdik, hogy mit küldjenek. Mit küldhetnének? És minek? Nekik jobban kell. Ahol iskolások vannak, és mindjárt három, ott minden kevés. Én elédegelek itt és, leszámítva a leszámítandókat, jól érzem magam. Az epém néha rosszakodik, de azt már harminc éve megszokhattam. Diétás kosztón élek. Nem is vágyom a rostélyosra. — Ugy látszik Jolánka lefeküdt.

Tegnap miről is beszélgettünk? Na, öreg fejem erőltess csak meg magad. Ja, igen! A Király Színházról. Persze, persze... A Kosáry Emmiről, meg a Király Ernőről. Meg hogy a Rátkai Marci milyen kitűnő komikus volt. A Fedák Zsazsa mint Bob herceg! Érdekes... Akkor, negy-

ven-ötven évvel ezelőtt, lehetséges, hogy éppen Jolánka ült mellettem a zsöllyében. Fiatalon, piros arccal, a forró színházi este lázában.

A jobboldalamon a feleségem ült. Emlékszem még rózsaszín ruhájára, finom parfümjére, hollőfekete hajára. Egy bársonyöv volt a derekán. Hol lehet az a kis ruha? Az öv? És hol van ő?

Már régen nincs. Sírdombja sincs, sem kőtáblája. Egyszer érte jöttek, elvitték. Így hallottam a szomszédoktól. Én nem voltam otthon. Engem máshol tartottak fogva. Annak is már húsz éve. Szegény Eszter...

No, a Farkas is kidugta az orrát. Farkas derék ember. Iskolaigazgató volt és most is szeret magyarázni. Mindenkihez van egy jó szava. Ismeri az ügyes-bajos dolgokat. Aztán intézkedik. Ja, még fiatalember. Alig hetvenöt. Ilyenkor rengeteg az a tíz év...

Azért az előbb igazságtalan voltam. Van itt sok rendes, csendes ember. Csak a gyagyák kitűnnek. Azok keserítik az ember életét. Ilyen kelekótya a Mária néni is, aki kilencven évével tegnap eltipegett előttünk és újjával megfenyegetett:

— Na, na, Krammer bácsi! Nem lesz ennek rossz vége?

Némely asszony az utolsó percéig szimatol, gyanakszik, pletykálkodik vagy — közvetít. Furcsa alkatok.

Dehát nem csak mi ülünk össze beszélgetni. Bruckner, a hentes napokat diskurál Feri bácsival, a volt lakatossal. Meg a többiek is. A nők reggeltől estig kárognak. Az örültséggel határos, hogy még aggastyánkorban is figyelik, kin van szoknya, kin van nadrág. De egyáltalában, mi közülük hozzá. Felháborító...

Úgy látszik, már délelőtt nem jön le Jolánka.

Meg az is jó, hogy Jolánka nem festi magát. Vannak itt olyanok, mint a Herczfiné, aki állandóan kipingálva ül és mindenkire csábos mosolyt vet. Ha az ember ezeket látja, szinte mulatóban érzi magát — nem itt az Otthonban.

Szerencsére ebből is kevés van. A legtöbb tisztos matróna, aki pontosan beveszi a gyógyszert és az unokáiról beszél. Na és persze a fiatal-ságáról. Ebben mind egyformák.

Jó erősen süt most a nap. Lehuny szemhéján keresztül is látja az ember a fényességet. Kicsit elbóbiskoltam. Lépéseket hallok. Irénke jött ki a kertbe, az adminisztrátor leány. Hófehér köpenyben van. Nagyon szép most a napsütésben. Szőke és még nincs húszéves. Azt mondják, már van vőlegénye, de az most katona. Irénke szokta a leveleket szétosztani.

Erre jön, de nem látok nála semmit. Megáll előttem. Mit akar?

— Krammer bácsi... A Jolán néni meghalt.

Meghalt.

Mit is kell most mondanom Irénkének? Hogy: mi történt? Ilyen hirtelen...? Vagy, hogy: szegény Jolánka.

— Meghalt... — hallom motyogó hangomat. Itt szokott ülni a széken... Azt mondta később lejön...

— Nagyon jó néni volt. Mi is nagyon sajnáljuk. Soha semmi bajunk nem volt vele. Azért jöttem ki, mert tudom, hogy maguk együtt szoktak ilyenkor beszélgetni. De mennem kell... Ugye jó meleg már a nap, Krammer bácsi?

Már megy is el. Hallom cipője sarkának apró koppanásait a kaviccsos úton. Igazán kedves, hogy kijött hozzám és megmondta. Hogy ne várjam Jolánkát. Hogy soha többet nem ül ide. Jó lenne könnyezni, de a szemém már nagyon régen száraz. Majd a lánya eljön ide a kis motyó-

ért. Könyveit is elviszi. Milyen féltve őrizte azokat. Még a férjétől kapta... Senkinek sem adta oda olvasni. Csak nekem.

Hetvenkilenc éves volt.

De miféle zaj ez? Ja igen. Most mennek haza az elsősök az iskolából. Van köztük már néhány jó pajtásom. Ezek mindig idejönnek a vaskerítéshez és bekiabálnak nekem: Mikulás bácsi! Én pedig odamegyek hozzájuk és kicsit beszélgetek velük. Mi volt az iskolában? Tudták-e a leckét. És te Jancsi, le tudod-e már írni a nagyhasú bét?

Ők válaszolgatnak bátran, szemembe nézve. Már kéthónapos diákok, már megbarátkoztunk. Eleinte megilletődve álltak meg ráncaim előtt, de aztán tréfás kérdéseimtől feloldódtak. Nem tudom, miért, Mikulás bácsinak szólítanak. Sokszor félóráig is elbeszélgetnek velem.

Az előhírnökök már idefutottak. Már hallom: Mikulás bácsi! Mikulás bácsi!

Hogy ne kiabáljanak hiába, odamegyek hozzájuk. Közben egyre gyűlik a gyereksereg. A kis Jóska élém áll.

— Mikulás bácsi, tessék mondani olyan vicceseket...

— Ma nem gyerekek. Ma nem. — A rámnylt gyerekszemek csodálkozva néznek, de megérzik, hogy most szomorú vagyok. Aztán az egyik lekapja a másik sapkáját és elfut vele. Az meg utána. Ketten lökdösődni kezdenek — úgy, mint ötven-száz évvel ezelőtt, mint mindig, mióta ilyen kis pocok az iskolából kijönnek.

— Na ne lökdösődjetek — szólok a két kis kakasra. — Szeressétek egymást. — Abbahagyják. Aztán, mintha vezényszóra történne, tovább szaladnak. Zörög a sok kis táskában az írószer. Egy sem marad itt. Ma nem voltam érdekes nekik.

Visszalépegetek a székemhez és a másikat pár méterrel odébb húzom. Miért vannak egymás mellett?

Égészen forrón süt a nap. Még melegítem a csontjaimat. Hány óra lehet? Előveszem zsebórámat, amelyet régen apámtól örököltem. Egy óra múlva lesz ebéd. Csend van. Távlabbi padokon, székeken a többiek üldögélnek. Télikabátokon, szvettereken keresztül süt a nap, mint meleg jóság, mint őszi ajándék.

Nézd az alkotók, kutatók, mérhetetlen tömegét a laboratóriumban, a stúdiókban, sivatagokban, gyárakban, a társadalom mélységeiben, lásd meg azokat, akik fáradoznak. Mindaz, ami általuk erjed: művészet, tudomány, gondolat mind érted van. Rajta, tárd ki karjaidat, szívedet, fogadd Jézus példája szerint a hullámok áradását, az emberi életnedvet, mert nélküle elheredsz, mint a virág víz nélkül.

Mi válik inkább javára egy kereszténynek? — ha cselekszik vagy ha szenved? az élet vagy a halál? a növekedés vagy a kisebbedés? a birtoklás vagy a lemondás? Általános felelet: miért kell elválasztani vagy szembeállítani ugyanannak az erőfeszítésnek két természetes változatát? Legfőbb kötelességed és vágyod az egyesülés Istennel. De az egyesüléshez előbb az kell, hogy létezz, önmagaddá légy, amilyen tökéletesen csak lehet. Tehát előbb ki kell fejlődöd, birtokba kell venned a világot, hogy létezhess — azután, ha ez megtörtént, vonulj vissza, és nyugodj bele, hogy egyre kisebb leszel másokért. Ime a kettős és egyetlen szabálya a tökéletes keresztény aszkézisnek.

Teilhard de Chardin